

Propria ut ridiculū est, malle lippū esse q̄ videre clarius, si acrisis-
mam oculose actū conſequi nōn poſſis, ita certe de generis mihi eſſe
animi videtur ſuam ſortem non tollere, alius vero dignitati inuide
re, cumq̄ primus eſſe nō queas, nolle inter ſecundos numerari, bene
inquit primo epuloſe Horatius. Non poſſis oculo quantum con-
tendere L. Inanis. Non tū aliter co cōtēmus lippus inungi. Quandū in
poetica, quod & ante mona) vitiū ingeniſq̄ rationē velleū vel ſum-
mam haberi cenſus enim & plus q̄ poſſint attentantib; non per-
inde ut in pleriq̄ artibus alijs, gloria veſtat. Sed oportet aut bonam
Poetam eſſe, aut nullam, nec tam quid ipſe qui ſcribit velit / q̄ quid
ſincerū de ſe animi iudicē: obſervari, quod illi negligunt, qui ſimili-
tudinem in ſe p̄ſenti cunq̄ & corruptiſſimi conſuetudines de in-
dustria infantant. Poſtremo ſi qui ſorēt quos tot illuſtriū ſcriptoſū
edita ingeniū monumenta quo minus imitando ad novā rerum ed-
tationem conſenderent, abſtinerent, meminisse debent, nulli e recepti-
oribus adeo viam in aliorum diligentia p̄ceptam eſſe. quin magna
glorie ſpes vniūcuſq̄ induſtrijs ſuperit. quod abunde libro deci-
mo docuit Quintilianus. Nec vero eo ſemper imitandū eſſe ſine pu-
tauerim ut repente noua inauditaq̄ promittas, quis nō hoc queat
ſed ut ſilo per exercitationem apparato literis mandare pro poſſe
ſtare poſſimus; quicquid nobis ars, veritas, ſtudioſq̄ dignam memo-
ria ſuggerit. Inſuper videmus noua edi coctidie humani animo cū
pro ſua magiſtadine, tum rerum innumera multitudine nunq̄ a co-
gitationis acuminis deficere.

IVDICIVM IN LATINIS PŌETIS: ET QVI

primū legendi. TIT VLVS. XXVIII.

Racet quoniam de imitatione diſi p̄ſaq̄, ut de latinis Poe-
tis iudicū ſtantiam, non alioy opinio, ſed meum, quanq̄
ea in re ut doctiſſimos quoſq̄ libere accipio, ita & ab his
qui perſepterunt multa fideliter diſſentire nolum, & eſt ea quoq̄
illuſtiorum Poetarū progona, ut ſuffragia eū eorum aſſequant
a quibus haud vniū ſatis ſunt intellecti. Itaq̄ de Marone aliſq̄ mul-
tis indoctiſſimi & infantiſſimi optime ſentit, q̄ doctiſſimos de eis
hinc ſentire audiſe: licet hac maxime parte cauniſſimo mihi grāda
opus ſit, eſt enim, ut diſt; mira ingenioy varietas: incredibiles diuer-
ſitas ſtudioy / nec aliud inter tot hominū mores magis rarum q̄ idē
velle aut ſentire in multis. Hinc & principes illi apud gr̄cos latinoy
Poetay maligni animi cenſores habuiſſe videri poſſit, nam quod ad
Homēram atinet, Dion; cum Pruliſis opere dicato inſectatus eſt

F. 10

& si restituerit eum ad mentidū fuisse dixit / quod dum fecit Dion /
quod aliud fallus est q̄ ignorare se qd̄ postq̄ partes possedit / in quibus
historia fides nō perinde expeti debet / quali ipsi a rerum gestarum
fide recedere non liceat. Eius enim nihil vnq̄ hodie quę scripsit Home-
rus euenire factūse fuerit / nihilominus tñ oibis modis doct̄issimū
Poetam Homerū facile eruditi fatent / & materis nati semper inge-
niū usum est / ex fictis vero facere similitud̄ q̄ rem vt est gen̄a depro-
nere illud enim vel vnus ingeniū / virtus nūtur / hoc ante partū est
quam edereur. Male itaq̄ nati in Homero Dion probatur / sicut &
in Maronis nostri perperno ingenio / Pero & Caribius Vergilioma-
stiges de quibus nūlo septimo scripsimus. Et sunt hodie qui illo par-
tim vnūto partim affectato dictionis genere ita oblectantur / vt nihil
admirant̄ reliquit ad similes Hadriano Cęsar. qui vt Spanianus autor
est / cum de Homero & Platone summa iactatione iudicaret / Catonē
quoq̄ Ciceroni / Vergilio Ennium & Cęsariū Salustio pegulit. Cuius
eracm estimationē / vt hodie quoq̄ in principū sit autis / ne Phalaris
quidem grauis & eruditus philosophus / reprehendere voluit.
Huius verbū quoddam cum Hadrianus reprehendisset / & illi Pha-
lorinus cōsistit / arguentibus cum amicis q̄ male edere Hadria-
no in verbo quod idonei auctores v̄surpassent risum iactandisimū
enunt / dixit enī / non recte suadens familiares qui non patimint illū
ab oibus credi doct̄iorē me qui habet triginta legiones. Verum hęc
similit̄ indulgentia in principibus habeat locū nam raro a suis ve-
rum audiunt. In te vero vnq̄ similibus non id solū obseruū dum est /
vt sine errore studioq̄ initia itaueantur / sed etiam vt via quę re ita in
bonay artium cognitionē tendit / frequenti p̄monstretur digito.
Malum equidem interit / vt & antea retuli / quo quis ordine suis la-
boribus quas bonis scriptoribus imponit modū / constituat / quare
serie legat / namq̄ esse ordinē nimirum asserimus / quem si quis pro-
ingeniū caput sequitur / euenit / vt prior labor posteriorē magna mo-
lestia liberet / si vero negligit / nil esse sublidū quo minus in studijs
dies diem aggr̄ aueat / sintq̄ semper / vt interim temporis dispendiū nō
referam / quęcunq̄ legimus ad animi potius perturbationem / quam
sciendū securitatē comparata / nisi forte quis idiotas excipit / qui cum
maxime scire vid̄ntur cum minime oīum intelligunt. In tanto certe
illūstrium poetay numero sciendus erit delictus / nam si malis oīnis
aggr̄edi / quid aliud est quā velle succumbere / & alioqui ratio etatis
deiderat & studiorū postular̄ ordo / vt quatenus in vno legēdo non
quiescat animus est / ab vno maxime incipiat. Ceteris ingentis / itaq̄
ad Luciliū Seneca iuorari & inuerriri oportet / si velle aliquid tra-
here quod in animo fideliter sedeat / nisiq̄ mita est qui vbiq̄ est. In

peregrinatione vitam agentibus hoc emendat ut multa hospitia habeant, nullas amicitias, idem accidat (inquit) necesse est eis qui multos se ingenio familiariter applicat, sed oia cursum & properantes transmittunt. Quae verba eius ad iussum (patem cum primis mihi referenda videntur, nam si eodem autore) negavit Cicero si duplicetur sibi gratia habiturum se tempus quo legat Lyricos: quanto magis ubi quaerenda ratio est, ut in omni poetarum genere eos primos qui lectissimi sunt dignissimi peripetias: ut inde tempore cui non magno ois eius luere possit: qui apud Latinos in album sunt Postarum relati / quorum oim est primus VIRGILIVS Maro qui ceteris oibus (ut de Menandro Quintilianus) umbras obduca, haecq; exhibuit posteris insuperabilem. vix dici potest quod is tradant ab omni aetate esse fruge quae in primo huiusmodi verbos vestibulo mirifice oblectat, penitus ingratis nihil non exhibet, casus ubi quae in rebus ad veteres amonibus adeo modestus ut cum verocundia quadam scripsisse videat, sententia grauis & patens, latinitate adeo tersus elegansq; ut nullum in eo verbum sit quod non plane Romanum esse videat, quae in re (quod mirabile est) ipse sibi archetypus fuit / quippe qui ois priores carminis maiestate longo intervallo post se reliquit, eodemadmodum paulo supra cum in eius laudes incidissemus retulimus: hunc Hieronymus & Augustinus duo religionis columnae ita legunt, ut illum hominis ingenium venerat, hunc etiam admiratum esse antea duci possit. Ex huius lectione, ut indicat Quintilianus, ob carminis Heroici sublimitatem animus astringit, & ex magnitudine res spiritum ducit, & optime inhiuit, in eo siquidem oia ita accedunt / ita quadrant / ut res ubique verba sibi delectat, & cum ipsa natura carmen esse spirasse videatur. In summa, nihil ornatum exilit vel verborum gravitate vel sententiarum / quo quicquid Marone sit excelsius: ut in eo prope solo perflare videat succus ille & incorruptus poetici minoris sanguis, verbis simul & rebus illustribus: quibus circuli absoluti, & ois non parvum quia miscuit utile dulci. Quod quidem opere divinus Homerus absoluti: hic eum duas gemas vni annulo inseruit, nam sex priores Aeneidos libri, quibus errantem Aeneam descripsit, Odyssaeos libros evasunt: quibus Homeo argumento similis Ulysses errantem fecit, reliqui sex quod habent aliud quod virtutis militaris commendationis qui in illa de decantant Homerus. Illum ego tam divinum & praecedens Vatum ab studiis Poeticae imo humanitatis tyronibus insinuari volo / & ita vobis ut nihil in eo penitus latere eos videatur. Nec curiam, si virtutes eius firmiores ob iudicium parum primis statim laboribus non accipiuntur, namque huic rei tempus superest nec semel legetur, ut Fabius ait, QVIDIVS Maroni, non doctrinae quidem acumine (nam docti-

opem eo Horatiū fuisse iudico) sed ingentis magnitudine & leuente
respectu adiungo: in eo enim opere, quod Methamorphosin inscrip-
sit, poetici quondā prope peculiarē, non tam res q̄ verborū incredi-
bilē copia, eaq̄ ad solos sere Poetas pertinente posteris reliquit, mi-
rump illud & glorię suę magnū precorsū, quod nullus ante se lati-
nos Poetas, quod equidē sciam) nec post se quisq̄ similē operū pre-
stitit, quā tot illustriū fabulę: in uoluerat tot receptissima gręcos la-
tineq̄, tamq̄ necessaria scitu signenta, simili cū illo ingenio resplen-
disset. Quod opus (quod gręcos enī ex latina lingua quam toties
rebus suis donarunt, quali numeris loco acceptare et alati non po-
dūt) legi uellem inter cętera uel maxime si modo id in iuuentibus ci-
tra morū dispēditū quoquo modo fieri posset / nam cum incidit in
lactia adeo pro natura sua propius est / ut nullare & ceterē pruritiū
uideat / qđ uini amplior ingenij sui maturitas aliqua parte censu-
set, nimis hoc insigne musaj decus ingenio indidit / nisi ille uates
fuit in Heroicis lactius, nam in Elegis cōmunit cum argumētū ratio
excusasset quāq̄ ne in his quidē satis sibi temperarit prope exilis
impus autor, & quem transuersum operit lubrica nimis & lactia
mollicies. Ut tñ addidit sine labe queat maturi prestabatū preceptos
res, quosq̄ est quoties leuis Oui. esse cepit, occulare pro uirili quę
uenera oblectamq̄ sunt / inq̄ parē honestū quantū sensus penitus
detorque, quod si res aperit facum uerē dicit non recipit, dam-
nanda leuitas est, postq̄ ingenti cū modestia taxidū. Tu uero fra-
ter, cum legis simili cōsilio tibi ip̄i p̄ceptor esse debes, nec admi-
tere ut lectio que uirtutis doctrinęq̄ gratia insūpta est, in alium te
finem quā proposueris deducat tibi enim cito & proocari lectis la-
sciuit scitis amari herde nō generōū sed patris & dumis est. Quod
in Ouidiana Metamorphosi desidero, idē in Fastos libris fieri uellē.
Sunt enī & hī eruditi, & matura digni lectide: cetera eius uanis mo-
nimta prosectū gratē sine dispēditio illius qui per uuentū negligit,
opperiri possit / quāq̄ Tristia & de Ponto libros, uel iuuenti permi-
serim: in his enī tanq̄ prius cum penituerit modestior maturiorq̄
sunt. Vates alloqui teritus & qui inter Elegos principes merito sta-
tuat, eruditus & uariis nec ab ullo uerborū uertate & illa facti in
minimis enī rebus copia superabilis: atq̄ ut in summa qđ seruo de-
cam uerno adsimilis prato, in quo oia ridēt uigēscit eeu sponte na-
ta, ac sine labore quasi ex naturę fecūditate profecta, quam si paulo
ampliori cultura. Niso enī dasset, nec adeo per fertiles herbas leu-
em amonē quidē uisū uerū iuente / postulare permisisset, aliū habu-
isset Ouidiū Romanę lingue dignitas, ac hodie apparet / quāq̄ ne
hoc quidē modo decise sibi quicq̄ uideatur. HORATIUS p̄kuaus

luxuriantis & gratiæ, & varijs verbis ac figuris fechtissime audax,
vt inquit Fabius: mihi præ ceteris eruditus grauiſq; fuiſſe videtur/
tameñ nullus vberis cuius lyricum carmẽ capax ſit, expers fuerit,
leuius & iocundis graui ſalubriaq; ita permicta, vt legitis annũ
de induſtria in modo & mediocritate retineat vbiuſq; lubricus ad
indecora lapſus fuiſſet, ad mores alioqui rariſſos & vite rationẽ in-
ſtituendam natus, atq; in multis magis philoſopho q̃ Poetę admi-
lis: quẽ iuuentus amplecti tute poteſt: quanq̃ quẽdã in eo ſint que
tenuis animis Quintilianus interpretari nolu, qualia in odiſ fatyr-
riſq; phraſq; exiſtant: Ceryci in hexametro cũ aſperiorẽ eſſe adnota-
re ſolent: ſed non intelligũt q̃ apte hoc diſtictis genus, argumento
propoſito adueniat, eſt enĩ fatyræ decora ſi edes tu ſimplicior & q̃ñ
tui negligens eſſe videatur / rebus magis q̃ ornati verbosq; interna/
propterea ſermonũ & epistoſq; inſcripta, non nectus ſe vtriuſq; in
ſilo decorũ ſecutiſſe. Sermonis enim eſt aptum purumq; eſſe vt
in oratore indicat Cicerio: quod idem & epistoſis gratiã parit. Ter-
tiã eren cũ & ſuauior es hexametros in Epodo ſcripſit, vt ſane appare-
at ſe ſcripſiſſe eum / non quidẽ quia melius nõ poſſet verum q̃ aliter
non libuit. Quod ſi minus Heroicis intenuit, at herede principẽ cum
latinq; lyri eſſe nemo negarit: inſidem plane & amabilẽ, eoq; ipſo ve-
neridum q̃ Maroni fuit vita (vt ipſe teſtatur) ſtudioſq; iunctiſſimus.
LVCANVS dum legitur doctiſſimus iudicatur, dum anni quibus
ſcripſit peruenſentur admirationẽ enĩ incutit: nam vix tum adoleſcẽ-
tiam egreſſus cũ opus orſus eſt, facturus dubio procul p̃graq; me-
liora ſi per Neroris crudelitã / aut ſux iuuentutis imprudẽtiã tan-
to operi ſupremã manũ adponi licuiſſet. Et tñ hodie cũ multus tan-
tus eſt, vt ſint qui cũ doctrina Virgilio parẽ videri vident, ego quan-
tum ab his diſſentio, rareũ illi mihi ſunt moleſti, qui hunc vt durum
& inuincatum calumniarent, quanq̃, ſi Maroni conferas duritiẽ ſcu-
lus videatur, tñ ſi adhibes Scatio lenior videbit, ſi cum latinq; poe-
taq; corpore & compoſis latinis terſus: degiſq; exiſtit. Male ergo in-
dicant qui quod optimũ eſt ſuſpiciẽtes quod ab eo recedit ſtatim in
ter abiecta viliãq; aio colloctẽ. LUCANVM Fabius ardentẽ & concita-
tum ſententiãq; clarifiſimũ eſſe ait, magiſq; oratoribus qui Poetis
annumerandũ. In concionibus certe præ ceteris eſt acutus & ingeni-
oſus / tum & haſtoriaq; & natura locis inſignibus creber admodum,
& reſ ex media philoſophia ac Mathematicis cum primis petitaq;
ita meminit frequẽter, vt non poſſim non fateri, multa in eo eſſe que
rudi iuuentuti aperta vel plano & ſimplici ſer'ũ nequeat: ni aliam de
ſibi fideliũ præceptoꝝ cura ſubſidia cõparetur: de quibus paulo in-
fra referemus. Cum vero ad motus pugnaſq; peruentum eſt / ita oĩa

graphice persequitur ut res agi leſori videatur : incitatissimus ferè
& de bellicis rebus canit quodammodo bellicum, ut de Thucyde de Ci-
cero scripsit. SILIVS ITALICVS per oia Luciano ſedatior & tran-
quillior ſimiliſq; amri placido qui tñ in fluxu aliquid habet eſteri-
tatis, credo cauſam eſſe quod boni vitę partē forenſibus diſceptati-
onibus impendit, & Ciceronē admiratus / inq; illo dicendi plano &
ſuaui genere exercitus ad eam nō pari gratia peruenit; nam ma-
iori cum cura q̄ ingenio verſus feciſſe prope conſtare poteſt. Multi-
plex alioqui variuſq; & elegans; nec paruus Romani roboris teſtis,
in eo ſignatę locoſę deſcriptiones, & ſere peculiare geographię ſtu-
dium eminet. In vniuerſum vero talis ut demū quicq; e ſuis aptius poſ-
ſit q̄ addi, ſideliffimus enim eſt; & vbiq; clariffimi candoris, ut pla-
ne tota phraſi ſua, non pluuſias aquas collegiſſe; ſed viuo gurgite ex
undare videri debeat: adeo in eo candidū lme & ſpectoſum carmen
eſt. In VALERIO FLACCO multū amiſſum eſſe Fabius ait, mihi
multū ſuperſeſſe nitoris & eruditionis in opere ſuo tanto, etiamnum
miſto ſemper viſum eſt, ſed moleſta tñ Romanos vates ſæpe inco-
moda torſerūt, q̄ tantis cepiſſe optati fines nec Luciano nec Flacco
ac ne Maroni quid? acceſſerunt; ita ſemper neſcio quanta laude vin-
centę præcia, dum tñ latinis vitę non datur ut vincerēt. In Flacco vt
potentiſſis aſſueto, acuta emuncta excuſa q̄ omnia futura erūt, &
ſunt hodie tanta quantulacūq; ſunt tam excelli ſpiritus monumenta.
Namq; in verbis propius & purus eſt, in ſenſu ſibi coſprens; rebus
illaſtris, ſeruentiſ; adeo grauis vt altius quiddā Poeta ſonet, deniq;
vbiq; talis vt in eo natura doctrina & diligentia eſſe cauſiſſe videant;
niſi quis natiuus quandā in eo patavinitatē ſugillat, quod in conter-
raneo ſuo Latio Aſinius poſſio ſupra eōm patavinitatē dedicatas, ob-
fecit. Ego id ipſum vituperare non auiſim; ad illam præferim ingeni-
erum & naturę in nobis diſcreſcitatem reſpiciēſ, de qua titulo priorē
ſcripſi acq; vniū illa mihi, dū modo Maroni ſimilis eſſe non poſſum
Flacci Patavinitas daretur, vt inter ſummos vates haberē locū, aut
illa Liuij, vt inter principes hiſtoricos recenſerēt; præinde ſi quid illis
in Flacco eſt duricię, rei externę & argumēto e media petito Græcia
tribuit, in eo alioqui nihil non ornatum; nihil non exquisitę penitus
diligentię videtur. STATIVS Papinius ſimile ſuſtinet apud miſtos
iudiciam, & fortaiſe culpę propinquior q̄ Flaccus, nam in eo duri-
uſcula præcip videri non iniuria poſſunt, verum ſi niſſide eleganti-
buſq; & vndeque puris cōferantur; nullus numerus eſt, adeo etiā
hic vates diues mihi & optimas ingentiſ; ſpoſiſ; magis q̄ imitationis
videtur, quaniq; eſt præ eptis (vt dicitur) Mantuanū Homerū admir-
ratus; cuius eſtitudinem ſi non conſecutus at maxima cum gloria

fecutus est/ magnificus alicui, & cum natura tum studio commendanda
habeat: vili in re; similitudine percepta / & earundem collationibus
sive cōparatione fecundus. Vix propter rerum in longo etiam opere
frequens ingeminatio & accumulatio in Thebaide præsertim/
multis in locis difficilis sane est, talisq; omnino, ut animus aliud agens
in eo non proficiat, sed incerta sedetq; lectione sit opus. LUCRETI-
VM cum primis commendat atas, quæ nescio quomodo rebus fere
præclaris plus venerationis adijcere solet, hic quanti in multis vetu-
stus ac pene obsoletus est/habet tñ gratiosa multa/ mundaq; & ele-
gantia, ut Maroni etiam non verba tñ sed versus integros in sua trans-
ferre tanq; melius fieri nō possent, placuerit. Tum vetustissimos ve-
tum more Poetæ se simul & Philosophi exhibuit / nec aliud sibi ipsa
natura quod carmine dignaretur maius fuit, in eo magna docendi
fidelitas, miraq; ad illicendum vires ut trahi etiam legens videat/ nec
parua lectionis (quantū in re plerūq; falsa) ex ipso fruges esse potest
sunt enim sententiae passim graves, verba electa, & quod in primis
mouet, creber est studiosus mortalitatis cōtempus. Quod si quis tem-
pus animo quo scripsit concepit, Lucretiū non potest non vult mag-
num dicere, si ex quo eū posteris confert, non temporis Lucretiū, sed
Lucretio tempus obfuisse deprehendet. Huius lectionem iuuenibus
non indulerim / propterea q; præter damnatas in multis opiniones
sentisq; cum veritati/ tum fidei cum primis nostræ contrarias, multa
in eo tanq; vetustatis radera quædam exiit, ad quæ teneros arios
impingi nolim. Idem ut de Lucano: Valer. Flacco: Statiusq; asseram
difficultas & obscuritas eorum in multis efficit. MANLIVS: ni-
dus in primis & perpolitus poeta verborūq; proprietate ac vsu Ro-
manus plane, cui primo latinorū gratia fuit materiā tam difficilem
ac variā ut a numeris resoluta videret, versū tam aperto & ele-
ganti describere, suavis alicui amœnus & copiosus/ sententijs il-
lustris, & multaq; re; sicut dignarum præter insinuatā materiā locu-
ples auron verum/ quod videre videtur/ in carminis cōpositione per-
sepe negligēs, ac prope illustratū verborū iuncturæ nihil curiosus, quo
factum est, ut inter multa carmina versus non pauci durissimū et
salsēbra quorūdam resulerent. Dum hæc scriberē, facturus periculum
an hæc esset quæ ita esse indicare, mediū Manilij codicē reclusi, cuiq;
in quartū incidissem librū statim una in pagina aliquot huiusmodi
versus obseruavi quorū primus tamq; huc iamq; illic, caligine ver-
tere elatus: & paulo post alius. Bis sex materia propria pollicita sig-
na: & paulo infra is tertius. Quam parat dixere dicere decemta gen-
tes. In quibus cibus quidā est ex cōpositis de regnis: quæ alibi in eodē
speciē videre, spero si cōdonanda hæc vari tam ardua tractantū, cūm

tanta alioqui gratia & suavitate. **CLAUDIANVM** adeo diuersa a
Manilio sententia tenuit / vt nulli prope rei in phrasū sua maiorē im-
pendisse operā videatur quam cōpositioni & ipsi vt sic dicam carmi-
nis filo, totas siquidē paginas legenti vix promptū est vni aut alterū
versum repetere, quō aut Ellipsis aut Synalypsa a natino suo splen-
dore deiecerit, & illa tñ cōibus Poētis cōcessa non vicia dico; sed quā
ornamēta sunt / cōpacta in eo omnia & solida nec lubrica quidē sed
ita placide manēta vt numerus numerum & syllabam syllaba sua-
ui lapsū excipiat. Mira in eo ingenij facilitas, & naturalis in artem
promptitudo nec trīstialis eruditio, vt stantiam sibi Romę positam
non fauore se sed merito consecutū asserere liceat, Eulogio eius in se-
vno Virgij mentem & Homeri misam eminare attestante; est enim
suavis dulciterque & inoffensū sili; sententijs acutus; in narrādo vero
subtilis & emulcatus, rerum quoq; prope oim peritia, nulliusquod
quidem p̄clarum solūmque Poētā absoluat / in seius; denique Ma-
ronianę illi maturitatē imo maiestati perpulchre approximans, licet
interuallo, quis enim est oim cui ita affulerint oīa vt nullus penū-
ria premarer; Mihi certe cum oīs a Marone distent, is laudatissimū
erit, qui breuiori ab eo distat interuallo quod de Claudiano omni-
no mihi persuadeo; nec alios interim cōtemno; atq; vniū nulli pro-
fus labem cōmunitis suęque temporis calamitas operi aspersisset suo; vt
in aliori cum gradu pro ingenij sui amplitudine collocarē, modo q̄
heredibili gratia & studio singulari abire atate sua sint qua p̄sum
abire literę ceperat, sit satis eum magna victorię spe cum fortissimū
mīs poemis decertare. Hęc quia castissimū est & adeo carmine ve-
recundus vt etiā vita suis videat, omnibus alijs a teneris post Ma-
ronem & Cui diūm legi mallem nam cum res tam verborū in eo ex-
ceptabilis copia est. **IVVENALIS** satyricę libertatis masculū habet &
salis abunde, scientissimas p̄sertea veterum rerum Poētā, nec parū
ex eorū obseruatione que sua tulerunt tempora difficilis, versu nitū-
dus & decorus; animo severus apertūm; & grate indignatūis ple-
nus. Veri enim in eo rectiq; summus amor est, cum & virtutis in uni-
uersum tanta custodia, ut sine ea nil splendidū nil cōmendabile tam
elegantē q̄ vere cōmendat. Quod ad vitia atinet uellem in ipsis pro-
ferendis Horatiana modestia fuisset usus; sed Luciliū inuicē ma-
luit, adeo spe in his que & ipsa natura non amat luxurie monstris
liber, ut ea palam legi prohibeat uerecundia. Quocirca nec Horatij
satyras nec Iuuenalis, ac ne Perij quidē qui utroq; tñ modestior est;
inter primos attrahari a paulo delicatioribus uelē / in his enim est
magna uirtutis laus; magna uiciorū detestatio est, utriq; tñ ita nexū
q̄ uirtutis locum alibi ab iuene cognosci satius sit q̄ tot gr̄ uerbis
oppositam

oppositam vicis quasi facto iudicio discerni. Nam pleraque prohibe-
 re, quid aliud est quam docere qualia sint? Vicia vero maxima dum a
 teneris ignoratur, nil mouent, animū non agitant: dum eos imani-
 tate explicita prohibent iam cognita non possunt non mouere, et
 etatis genuinam libidinem vitrix ratio (quod rarum est) repellat/
 audius malos etiam pronouente etatis viros, qui plerumque se monstra-
 ne cogitata quidem arca ex iam nominatis tum & Canalo & Mar-
 tiale, lenissimorum interpretū impudētia, non sine nausea didicisse au-
 bant. Ab his igitur (quia ingenui animi est virtus respicere) tu frater/
 tuosque abstinebis, dabitur tempus quo secure & citra laborem hos
 legere liceat. Nihil enim tam facile quam vicia discere: PERSIUS tam-
 en a Hieronymo discretissimus appellatur / mihi tū duriorculus vi-
 detur in veris, quamquam, si corpus respicias, discretus magis quam durus vi-
 deri debeat. Est hic metaphoricis sceleriter audax, sunt enim non so-
 lum per amorem / sed etiam mire adiuuat quicquid in eo est satyricæ
 vehementia. Vilius est is multis ex professo obscurus siue illud inge-
 nio ductus seu (quod minus credo) industria fecerit / obscurum esse
 nec interpretū testatur labor / sepe tū (quod equidem sciam) ipse vidi
 & legi / & scribere qui nondum ad manus meas perueniunt, ut eos
 conerant qui verbis passim ex suis satyris depromptis, annotati-
 onum sibi arcam apparatus. Multi autem nec obscurum nec diffici-
 lem esse contendunt: illi se (ajunt) maxime quos tempore infamia non
 obruit, quod ipsum si multis in promptis esset, nemo omnium scriptorum
 non esset vel facilis: id autem de Persio dicere, saluberrimum cum præ-
 ceptorum grauitate & concinnitate a nullo superari, & cum veritati tū
 religioni nostræ cum primis esse cōsonum: nec adeo omnibus vicis
 sed his tū que cōmunis inter mortales stultitia fundamēta iactant,
 infestum fuisse. Quod si qui sunt qui dedito cum amore prosequuntur
 legere possunt, vix non ut plurimum faciat (quod de Lucretio Quin-
 til. ait) sed erudiat potius. Carminis enim elegantia quamquam est mag-
 num, Horatio tū & Iuuenali collatus, indubie inferior existit. Huius
 me lectio plurimum oblectat non quod adeo suauis, sed quod tam si-
 deus est & grauis / nec me vixit aut Horatij aut Iuuenalis libertas
 adeo mouit ut in obscena potius descecerim, quam profecerim ex castis
 causa esse potest quam anno etatis meæ vigesimo quarto hos primū le-
 gere cepim, ante Marone sermo & Terentio contentus. CATVL-
 LVS: mihi malum poetici spiritus natura simul & arecerimuisse
 videatur, nam quæ scripsit, ornata, tersa, & illi plane spectulo quo so-
 rere latine linguæ vberitas cepit respondentia: tam & in illa iocandi
 cauillandi / deridendi que licentia mire verbanus & faceris, & Martia-
 le indubie si non versucior, certe degantior, multum in eo grauit &

M. ad
 facile quæ
 non desit

venustatis est: atq; utinam carminis illa genuina obsecrante studio-
culos ab se inuemes non arcuisset/multa enim in eo ac fere oia vel ab
hac arte cum fruge legi possent / in phaleco mundissimus: in iam-
bicus quasi plane pedis carminisq; naturā obseruasset, vehemens
simus est: vt vore ab Celso elegantissimus & mundissimus Poeta
dictus sit. In hexametris adeo torus & elegans ac venerāq; cuidam
venustati accedēs, vt dolendū sit tantū ingenii ex idyllijs ad ampli-
ora descēdēda simili stilo non progressum fuisse/ elegos habet ple-
nos gratie verum ex quadam cōpositionis negligentia duriauculos
quod ipsum & Plinius de eo falsus est. MARTIALEM/ vnus e recent-
ioribus scriptoribus reiiciendū omnino existimat/ quippe qui nec
elegantiq; latinq; nec moribus profuit. Sed nimis hic mihi duriter &
seuere agit cum tanto vate: In Plinij de eo sententiā pedibus eo poti-
us/ qui lib. epistolarū tertio/ hominem ingeniosum acutum & acrom
fuisse ait / & qui plurimū in scribēdo satis haberet & illis, nec can-
doris minus. Esto vero tam lasciuus sit / vt legi a multis non debeat/
nō tū est tam male Latius, quin legi ab omnibus magna cum fruge
possit. Quancp sero Martialem legi vellem ob delectabilem profertim
ingenijs nostris hoc est Germanis obsecrante, tam spurce enim per
sepe ludet, vt ne sibi quidē ipsi quispiū sine rubore legat, alioqui do-
ctissimus, & linguę latinq; non infcius autor, vey pro ingenij sui natu-
ra subditus: vt si Casullo conferas, ex ipsa statim phrasi hunc Itale
illum Hispanie aluicem fuisse credas. Q; nisi me fortasse non nul-
lis nasiorē videri formidare, non dubitarē Martiali quod ad nro
rem elegantiq; attinet, Marullum gręcū hominē anteferre. TIBVL-
LVS elegiq; p̄cipuus apud latinos autor, tersus & elegans Quinti-
liano vere vilius est / nam in vera illa argumenti modestia persians/
adeo est vbiq; compositus, adeo suavis & facilis vt ausi fuerint non
nulli carminis in eo quasi delicatū quandū morositatē taxare. Q; si
in quibusdam lasciuior videat, tribuendū id quidē parum vicio vasti
talīa scribentium, partim officio. Amores enim & Veneres elegi sibi
prope peculiariter vendicauerunt. Hunc ego veto, ne quis temer attingat,
legere enim eiusmodi scriptores quid aliud est q̄ flamme fomi-
tom adijcere: Quancp multo est lasciuior Ouidius: vt magis etiam
peccet qui hanc legit q̄ qui illum. Verum neuter in his aut publica
aut priuata interpretatione dignus est, melius legent q̄ intelligi pos-
sunt nullo accedente interprete, hęc enim quę scribūt, scire plane opo-
non est donec ematurus sit q̄ est lecturus: & sunt castiora vt Pomus
& Tristia Ouidij que quis interim legere imitariq; possit: vt obiter
taxem Bernardinū Cylignū Tibulli interpretem/ qui notio qua spe
frugis/ cum priuata lēctione tum publica interpretatione vel potius

comedare putat, quasi vero dulcedine illi copiosè & venustasè, pri-
 ma faciem artis assequi possit, quam ne viri quidè multè lectionis &
 perurgitis studiè facere assequunt. Satus est in Tibullò, & patens is-
 cidere maturiore, & acutus iudiciù. Quod idem de PROPERTIO
 sentio, & si hic est paulo remissior carminis & verborù nitore plane
 venustus gravitate vero sententià venerabilis. Hunc principè do-
 ctorum pleròq; existimasse Quintil. testatur. Ego, vt Tibullò elegan-
 tia & inuicite inferiorè esse puto, ita doctrina multifana quam ex
 græcorù bona parte sentibus hausisse deprendis, & verborù non cul-
 torum gratiosa quadiù nouitate, Tibullò priore stans. Quod si vni
 alteri contuleris, adsimilis Tibullus est amni placido, plano aluro q;
 floridos agros delucent. Impidè vndè & suavis haustus: at Propertius
 torrentis similior, ad iniqua spe illius litora / atq; ipso asperior
 vado, celsiorq; decursu: cuius tñ vndas ex montanis plane fontibus
 demuari dicoris. Eminent ergo in Tibullò suauitas: in Propertio do-
 ctirina, in utroq; artis ingenè plurimò. TERENTIUS doctissimòq;
 estimè, comicus est parus, peritus, & elegans / vt dolendù sit eum tot
 scripserit fabulas sex tñ editas esse: in græcia enim eù amore literarù
 versatus esset, sentù & octò fabulas scripsit, vt Donatus ex Q. Con-
 serti auctoritate scriptù reliquit. Hic rectè loqui diu optimus esse autor
 potest: nam & quotidiano sermone est proximus & ipso quoq; ar-
 gumento genere quod capto non est difficile gratos adoleſcenti, eius
 scripta Quintil. in hoc genere elegantissima esse ait, & plus habitura
 grati si iura trimetros scripsisset. Cicero eerte ad Atticù suù, Teren-
 tium optimù autorè latinis affirmat. Seruus grammaticeus in cõ-
 mentariis primi Aenidos: Terentiù scribit proprietate oibus com-
 eis preponi licet in ceteris inferior sit / deoq; hercle comedi: vbiq;
 feruat: nec in magis innumescit, nec in vile plebeiùq; desinitur, affe-
 ctù vbiq; argutissimus temperator. Nihil ego sane illis repugno, q;
 eam primò esse voluit iuuenilis studiè magistrù, propterea q; nume-
 ris non obſcurus, quadiù solutù & liberè exhibet. PLAVTVS tale co-
 mico & mirabilis quodi personarù decore / tum & sententià acu-
 mine & doctrina insigni non potest nõ vel maxime placere, verum q;
 caractere suæ remotissimè in multis veritatè sapientie, teneris non
 permittitur legendù proinde adeo vtilis est, vt non legisse Plautum
 ignari tribui debeat, pauloq; Terentio feruat incitatus, & verborù
 humilitas vel clarissimis vitur. Varro. Ex epistolis sententià vt
 Quintil. lib. 10. refert: musas Plautus diu sermone locutus as si la-
 tunc loqui vult. Ipse in hoc Poeta pleròq; oia ita excogitata auctèq;
 videre videor vt non linguè solum, sed morè, sed vitam, eius q; inter
 homines videretur sit / oibus fere studiòq; humanitatis numeris artu-

diant, deniq; (quod mihi Plautum vixitq; legenti maxime mira bile
fuit) non vna rerum & conformis series, sed tot fere quot pagine res
noue/noua studia: noui affectus & mirum tñ q̄ proprii q̄ decori per
sonae, qui tribuit: vt quedi in Plauto quasi Africa esse videatur quae
semper (vt aiunt) aliquid afferat noui: ac vetustas in eo (inquit) vt mi
quum litus scopulos porgit, Nō offendit hęc paulo maius iores, sed
ebulliat, vt vetustam imaginē pictor inter arcana reponit, tñ si non
imitatur, vt annuli eburnei inter auroos locare solemus vtustatē
videlicet exfulantes. Sic quoq; Andronici poetę, qui primus aurore
Diomede comediã Romę dedit, bellum puniũ dicensq; quasi
Myronis opus longe post se natos lectores delectauit, vt Cicero in
Bruto indicat SENECA Tragicus ab illo stoico alius (vt Siderus) te
stimonio constat) sententię grauitate, verbosę ponderę, & personarę
auctoritate excellit, solus legi dignus, Solus enim est qui in hoc di
ctionis genere inter Latinos imitari queamus. Est in eo nitor varius,
Iaculeus edtextus: materia sublimis, figuręq; dictionis argumen
to propria, multũ roboris: doctrinę plurimũ, eloquentię sanis: vt vir
doctissimus Daniel Galetanus de eo protulit, in cuius ego similitũ
eo. Q; fradictę gręcos serenus fuerit exulare toto sabu ap; exarsit
noluit, argumētis omnibus more matonę e media gręcia petitis, hic
sibi puritate & sententię acume, nulli non acan prodesse potest/
verum quia sensu eo personarę decoro sepe varius est, & a veritate
nō nunq; mire alienus, vt in vno Troadis choro, quo Troianę multi
eres mortali animi vna cum corpore perire affectũ
vehemētia sepe multa dicunt q̄ an mō paulo teneant mouere possent/
a provecbis Senecę legi malo, junioribus inserim ad verecundi
argumēti comedias destinatis. AVSONIVS Gallus supra holium
fidem vt mihi videtur arstimari debet nam nec temporũ edmuni cae
lunitate profusus, nec patrię duricie obrutus, ita barbari et hęc
drę Hercules reluctans: est, animũq; munitum ad solidę latinatę
& elegantię vetustę rationē magna cũ laude conuertit, carminis &
epigramatis cum primis non pemeodus magister: tum & in hęc
sublimis, eruditus & versus, nec in soluta quidē oratione contenten
dus / nam illis succindę orationis floribus quibus Plinius Symae
chũq; proficere, ipse quoq; insignis est, & si neutri par haud multo
tñ vtroq; inferior. Epitholis quoq; numero contextis mire suavis &
vrbatis: Gręcos in epigramatis inimitabili eleganti admiratus,
pleraq; pertinenter transiit, quod quidē ex me non habet: sed Ca
spar: meo Vrsino, qui mihi aliquando Gręcos versiculos ex epigra
marũ libris interpretatus p. multa indicauit, que summa dīgē
tia & pari prope sollicitate latina reddiderit. Auionis. Deniq; tamē

tus Antonius est vt plane dolendū sit, pleraq; taret vatis morim' ea /
 aut intercepta tempore summa, aut multa mancaq; ad posteros de /
 iunisse. CALPHURNIVS & Nemeſianus in suo scribi di genere nō /
 possunt non cōmendari sunt imitatione dignissimi & decoro buco- /
 letica manus seruata, ingenti gratiq; & doctrine pleni. HOS ego Po- /
 etasit acer: in eorū albo stans qui sunt imitatione digni, quibuscūq; /
 tota aliquando studiosq; anxietas impendi debeat, vt apium more /
 si non oia abſumpturi, decerpſido saltem quę cōmodis vna ingenio /
 cumq; videantur proficiamus. Multi CAPELLAM Martiani poe- /
 tis interunt, vt ipse carmine tersum & reę multaq; cognitione pre- /
 stantem. Ego in Capella plus in vniuersam sapientię quam eloquē- /
 tię esse iudico, id quod de Varrone olim Quintilianus scripsit. Idem /
 de SIDONIO Apollinari pronuncio in quo vniuersam tantū iudicium /
 fuisse, quamū ingeniū fuit, nimis hic vir temporibus indulſit, nimis /
 placens vni quę displicere debuissent. Quancūq; multo magis porta est /
 iudice me, quam Martianus. Hic enim asper simul & inreuerſus, hic /
 paulo floridior & elegantior multo: nec adeo negligendus in verſu, /
 in multis enim multū ingenti doctrineq; exat & eloquentiā fatis. In /
 oratione proſa inepta verborū affectatione supra modū laborat per- /
 regrinū simul & Gallicū redolens vt Crinitus ait. Hermolus Bar- /
 batus vir iuueni in vtraq; lingua iudicij Sidonii malum latuitatis /
 autorem fuisse & propter gręcāq; literarū imperitiā multa perper- /
 ſi vni palſe lib. Plinianaſum caſtig. ſexto inuuit: nec in latino quid in /
 caſtum plane ſibi ſermonem eſſe, vt ut proſa & verſa tranſire /
 ſiſpe præcipit, nec propterea tamen abſolendū dicit: imo legendum /
 totum, probandū vero non totum iudicat. Nam vicia quę ipſi v- /
 dentur eſſe non hominis, ignoſcenda ſunt non ferenda. De Beherio /
 & Michaelē Marullo ſupra reuimus. Prudentius et alij vates ecclē- /
 ſiaſtici caterus mihi probabuntur: quatenus ſitio et ſermonis puri- /
 tate veterū veſtigijs inſtituerit. In BAPTISTA Manuano magna /
 eſt rerum et verborū vberitas / tum et doctrina haud ſane proſa, /
 quodq; chriſtiano homini acceptiſſimum eſſe debet, amorem ſing- /
 quędam in religionis amorē illecebra hic cum vita deſungeſ. ma- /
 nom' efficit. qđ id tam nūc cōſuetus eſt vt inter Epicoſa doctiſ- /
 mus extra cōuerſationem recenſeſ. Sunt qui hanc in eo diligentię & /
 et iudicij in multis, acutus deſiderent, qđ ſi quid in eo ſi non vni- /
 ſunt citius deſerunt quęq; qđ adicerim. Ego et vt extollet in- /
 genium, ſentum plane ac eruditiū: tuis et chriſtianiſimū. Postquam /
 diſce exi' imo: ſuo um eſt temporū ſicut poſſe emū non facio, ita nec /
 perimas et deſero / nam IOVIANO PONTANO non opreſentem /
 ſed alij multi volentes palmam tradent, longoq; ſe ſi modo vt vni

fateri volent) distare intervallo fashuntur. Hunc ego (vt dicā patri-
eis qđ sermo) cantu in omni poetica virtute facio vt quoties eius mi-
hi nomen incedit, stupere animus quasi subito quodā p̄sente deo vt
decan, nec dubito eam certissimū doctissimūq; Poetam nominare,
etsiq; a Claudiani temporib; aduq; nostra t̄p̄a vatum Eptocorum
principi, nam senioribus cum pleriq; conferre nō ausim, nō q; paris
aut elegantiq; aut eruditionis mihi nō videat, sed potius ne quis me
pudet aut impiū esse aut p̄uacacū qui vetustate sua honorū p̄p̄o-
ganza priuare velim. Nullos adortos numeros est quos nō summa
elegancia tradiderit, doneq; nihil scribendū inuampit quod nō scrip-
serit absolutissime. ac nescio an ingenti vires recte vnū t̄m̄auerit,
adeo excellens arduūq; mihi videt quaeq; ab hoc viro carmine edi-
tum est. In orande soluta multis est inferior, vix talis etiamnum, vt
magnis cōferri audacter possit. Nam si lus prope, res astronomicae
quae traſtatio acuta & difficilis existit / ita p̄secutus est versū, vt a
Manū mathematici temporibus nemo par ei nedū superior fuerit.
Easdem litteras soluta oratione cōscriptis ita adornauit, ita non multis
latina lingua donatis locupletauit, vt post Iulū Maternū nemo ei ni-
tere & puritate dictionis vel paruo intervallo accedat. Quod Phae-
lecos, qđ tumulos remiserim in quibus tū animū oblectasse magis q̄
exercuisse videt (sunt, in illis iuauitas / amoenitasq; p̄cipua. & nū
paulo amplior in te ciperet lacrima, dignus esset quō oīs legerent: in
his dum inuenit acutus sumus / dum scribit elegantissimus atq; ita ver-
sus & propius, vt hinc plane necesse aliquid in se natum (tū est) i-
mes. Deniq; per viciū Pontanū spes esse debet in uolūis cibus iuni-
orum industriq; non adeo detractum esse maiori diligentia / quin suis
etiamnum eternitatis studiis consulere cum laude queat. In ELISIO
CALLENTIO Poeta ingenti multū mihi veterū vestigijs responde-
tis diligentē esse videt. deo eo in hūc modū stans, vt non dubitem
cum ex Elegis tum ex Epigramatis haberi nō laudis modo sed &
imitationis locum. Quanta vero eius in Heroica phraſi vis esse po-
tūset si modo experiri ingenū voluisset / satis superq; hi libri quos
de muſū sanarūq; bello ad Homeri imitationē lūit, indicant. Pro-
inde & soluta oratione elegantiq; multū satis aūt & iuauitatis pluri-
mum habet, vt aſserere ausim nō aliud de tanto homine magis egre
ferendū quā q; satyrā eōr a Poeta scripserit, quasi eius cum mu-
neris ponitur, qđ tanta sibi munificētia natura elargita est. Vix
temporū (vt vere dicam) inerti taxasse potius q̄ accusasse Poetici
deprechēdendū cui simile apud Iuuenalē & Perū legimus: & hodie
in Iuuenis Petri Valeriani elegantissimo ad Nardinum de studioſo-
rum conditione sermone / quē & ipsū si dii superbum voluerint,

posteritas aliquando demerabitur. In STROZIS patre & filio multa elegantia doctrinaeque & religio est, verum panitur illi vbi vbi sunt, ceteri sibi suosque tempore multos, idcirco fortasse in corrupti iudicii posteritas agnoscat, de Fausto Forliviensi summi ingenii & parvi doctrinae vate supra reuli. Iam RICHARDVS BARTHOLINVS Cuius nuper plura / ingenii doctrinae & eleganter Ausiadas libri editi sunt quo insignis poetæ munere careret: aut quid tandem obstitit, quo minus inter Epicos Poetas numeretur? Tota mihi in eo omnia videntur, ipsaque condigna posteritate. Quod nisi epistolo quodam meo, ad Rurondis. Cardinale Gurensem scripto, & vna cum ope suo edito, quid sentiam explicatissem, longa mihi serie verborum hoc in loco Bartholini ingenium extollendum fuisset, modo vitam moreque tanti hominis quod poema reponere mallem nihil integrum sinceriusque eo est, nihil humanius, ut olim horumque virtutem vere dixeris propterea nulli profusus futurus in eo lingua aucupium nulla obstrano, animisq; modestia tanta ut etiam inferiores se nihil aspiciatur, paratus optimo cuique & sincerissimo adesse modo non offendat, non laedat, nec dixerim facile quidem genus hominum insulsum & obsequiosum, formosumque magis quam doctrinae fulgore superbum, habeat odio. Per hęc omnia similibus his quos vixit ante, ac propterea cum anno Sal. M. D. XV. in triumphum regum ad G. MAXIMILIANVM educto, Viennę ageret, multa mihi familiaritate, ac prope quotidiana consuetudine iunctus, cum quo vixim reliquum mihi quicquid id erit, gut / sicuti abque in ocio detrahendum foret, quod mihi dum hic principes amat, ac adeo perinde a principibus amari, nulla sane molestia mea surripitur. Tantas enim & tam locuples cum graecis tum latinis literarum vates perpetuo terrestrium humanum obsequio dignus est. SVNT hodie multi qui olim nominibus nec de Latino loqueri quod suos semper rei latine patronos habebat, sed Gallos, sed Germanos, inter quos passim cum aureo quodam seculo affulgente, insignes animi emicant. Ac nisi fallor, per Pterium Graecum: Viricum Hunerum, equites, tum & Eoborum Hessi / elegi vigeant. In Caspare vero meo Vrino Silesio / epigrammata noscitur quid insere lucis habitura sunt, ut illos sperem non Germanos esse suis sed doctissimis quibus vbi vbi illi gentium degit, placituros.

QVAM ANPLA POETICES PROFESSIO

sit: & inibi in detractores non nulla.

TITVLVS XXX.

IC mihi rursus tota depromenda, rursusque cum aduersario adparandum certamen est / emui ille inquam, qui